

Pravilnik o ambalaži i otpadnoj ambalaži, plastičnim proizvodima za jednokratnu uporabu i ribolovnom alatu koji sadržava plastiku

[NN 137/2023](#) (Objavljen 15. studenog 2023.)

KOMENTARI

Opći komentar:

Gotovo dvije godine nakon roka propisanog **Zakonom o gospodarenju otpadom (ZOGO)** napokon je donesen Pravilnik kojim se konkretiziraju obveze Republike Hrvatske u pogledu odgovora na zagađenje plastikom propisane Direktivom o jednokratnoj plastici. Podsjećamo da je rok za transpoziciju Direktive u hrvatsko zakonodavstvo istekao još 3. srpnja 2021. godine.

Pravilnik uvodi neke pozitivne pomake, među kojima su proširenje sustava povratne naknade i uvođenje obveze korištenja višekratnih spremnika za hranu i čaša u restoranima i drugim objektima u kojima se hrana i piće konzumiraju na mjestu. I jedno i drugo bili su naši prijedlozi još prilikom donošenja Zakona o gospodarenju otpadom stoga pozdravljamo uvođenje ovih mjera u Pravilnik.

Međutim, izuzev nekoliko pozitivnih mjera donošenjem ovakvog Pravilnika propuštena je prilika za sustavnu i dubinsku tranziciju s kulture bacanja i korištenja jednokratnih plastičnih proizvoda na dugotrajna, višekratna rješenja i odgovorno ponašanje.

Naime, Pravilnikom se i dalje ne postavljaju jasni ciljevi smanjenja potrošnje jednokratnih plastičnih proizvoda, već se samo ponavlja načelna obveza da se ostvari „mjerljivo kvantitativno smanjenje” iz ZOGO-a. Time je propuštena prilika za postavljanje jasnog i obaveznog cilja smanjenja na izvoru i dovedena u pitanje mogućnost ostvarivanja ciljeva postavljenih ZOGO-om. Podsjećamo, Zakon nalaže da se do 31. prosinca 2025. postupkom recikliranja mora obraditi najmanje 65% mase ukupnog ambalažnog otpada. Prema podacima Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (MinGOR), u 2021. godini ta je stopa iznosila tek 31%, dakle više nego dvostruko manje od ciljane vrijednosti.

Nije uvedena zabrana vrlo laganih plastičnih vrećica za nošenje, premda prema podacima MinGOR-a vidimo da količina takvih vrećica stavljena na tržište u 2022. godini porasla, a za njih postoji jednostavna višekratna alternativa. Broj laganih plastičnih vrećica po stanovniku u Hrvatskoj tako je još uvijek znatno iznad maksimalnog cilja od 40 vrećica po stanovniku koji je EU postavila do kraja 2025. godine.

Nadalje, svim objektima jednostavnih usluga ostavljena je opcija da poslužuju hranu u plastičnim spremnicima ili jednokratnim spremnicima od drugih materijala. To je protivno temeljnom načelu Direktive – odmaku od jednokratne upotrebe i pomaku prema rješenjima za višekratnu upotrebu.

Stoga ponavljamo zahtjev smanjenja potrošnje za jednokratne plastične čaše za napitke, jednokratne plastične spremnike za hranu, kao i za sve ostale jednokratne plastične proizvode koji nisu nužni te jednokratnu plastičnu ambalažu za ambicioznih i potrebnih 50% do 2025. i 80% do 2030.

Posebno je problematično neargumentirano odgađanje primjene mnogih od uvedenih mjera, čak i za nekoliko godina u budućnost. Tako se sustav povratne naknade *de facto* neće proširiti prije siječnja 2027. godine, a na naplatu vrlo laganih plastičnih vrećica za nošenje čekat će se do početka 2025. godine.

Napominjemo da je Pravilnik objavljen u Narodnim novinama čak godinu dana nakon što je stavljen na javno savjetovanje. Odgovori na komentare poslane u sklopu javnog savjetovanja nikada nisu objavljeni, a niti jedan značajan sadržajni komentar poslan od strane organizacija okupljenih u Koaliciju za borbu protiv zagađenja plastikom pritom nije usvojen. Nije shvatljivo zašto se s objavom Pravilnika čekalo godinu dana i tako izgubilo dragocjeno vrijeme.

Komentari na članke:

AMBALAŽA I OTPADNA AMBALAŽA

- **[Članak 12.] Zahtjevi u proizvodnji, stavljanju na tržište i uporabi ambalaže**

Nije usvojen prijedlog uvođenja dodane mjere prevencije za nastanak otpada od plastične ambalaže korištene za pakiranje svježeg voća i povrća. Predložena mjera bila je usmjerena na prodavatelje i sprječavanje nastanka ambalažnog otpada kroz utjecaj na uvjete prodaje, a glasila je:

Mjere za smanjenje ambalaže u vezi svježeg voća i povrća.

„Prodavatelj (trgovac/distributer) je obvezan neprerađeno svježe voće i povrće za prodaju fizičkim osobama-potrošačima izlagati i prodavati bez ambalaže.“

- **[Članak 20.] Smanjenje potrošnje plastičnih vrećica za nošenje**

Nije usvojen prijedlog zabrane vrlo laganih plastičnih vrećica. Od zabrane ove vrste vrećica odustalo se još prilikom donošenja **Zakona o gospodarenju otpadom** 2021. godine te je ova štetna praksa nastavljena i sada, donošenjem Pravilnika.

Uvedena je obvezna naplata tih vrećica krajnjem korisniku, ali s neprihvatljivom odgodom primjene ove obveze koja stupa na snagu tek 1. siječnja 2025. godine. Obvezna naplata tek je minimalna mjera za ograničavanje uporabe vrlo laganih plastičnih vrećica. Stoga je bilo nužno da bude uvedena odmah te da bude postavljen krajnji rok nakon kojega takve vrećice više neće biti dozvoljeno stavljati na tržište.

Obveza isticanja natpisa »VREĆICE KORISTITE ŠTEDLJIVO« bezrazložno je odgođena za 6 mjeseci, a uz to se kao mjera već godinama pokazuje neučinkovita tako da i kada stupi na snagu ne treba očekivati značajan utjecaj na ponašanje potrošača. Bezrazložno je za 6 mjeseci odgođena i zabrana izlaganja vrlo laganih plastičnih vrećica na blagajnama. Radi se o mjeri koja je iznimno lako provediva u praksi pa stoga ne postoji opravdanje za uvođenje 6-mjesečne odgode u primjeni.

Ponavljamo da za vrlo lagane plastične vrećice (kao i za sve druge jednokratne vrećice) za nošenje postoji lako dostupna alternativa – višekratne vrećice za nošenje. Nadležno Ministarstvo propustilo je priliku da Pravilnikom propiše obvezu uvođenja u ponudu višekratnih vrećica za nošenje koje bi prodavatelji morali izložiti na mjestu na kojemu su potrošačima dostupne one jednokratne.

- **[Članak 30.] Sustav povratne naknade**

Premda je uvođenje sve ambalaže namijenjene za pića volumena jednakog i manjeg od 3 litre u sustav povratne naknade korak u dobrom smjeru, trebalo ga je napraviti ambicioznije i obuhvatnije. Propuštena je prilika da se sustav povratne naknade proširi i na ambalažu za pića većeg volumena, kao i na ostalu jednokratnu ambalažu koja sadrži tekuće jestive proizvode.

Činjenica da je proširenjem obuhvaćena i plastična i staklena i metalna i višeslojna (kompozitna) ambalaža pokazuje da se takvo proširenje moglo napraviti prema različitim vrstama materijala pa stoga nije jasno zašto ono ne bi moglo obuhvatiti i volumen veći od 3 litre. Isto tako nije jasno zašto u sustav povratne naknade ne bi bilo moguće uvesti svu jednokratnu ambalažu u kojoj se nalaze jestivi proizvodi u tekućem obliku.

Međutim, sasvim je neprihvatljivo odgađanje ovog proširenja tek na 1. siječnja 2027. godine kada su u pitanju višeslojna (kompozitna) ambalaža s pretežno papir-kartonskom komponentom, ambalaža od plastike koja nije načinjena od polietilen-tereftalata (PET) kao glavne sastavnice te ambalaža volumena manjeg od 0,2 litre. Ovakvo pravilo zapravo znači održavanje potpuno istog sustava kakav je trenutno na snazi još tri godine.

Ovakva odgoda dovodi u pitanje mogućnost ostvarivanja ciljeva postavljenih Zakonom o gospodarenju otpadom koji nalaže da se do 31. prosinca 2025. postupkom recikliranja mora obraditi najmanje 65% mase ukupnog ambalažnog otpada.

PLASTIČNI PROIZVODI ZA JEDNOKRATNU UPORABU I RIBOLOVNI ALAT KOJI SADRŽAVA PLASTIKU

- **[Članci 44. i 48.] Smanjenje potrošnje plastičnih proizvoda za jednokratnu uporabu**

Pravilnikom se ni na kakav način nisu postavili jasni ciljevi smanjenja potrošnje jednokratnih plastičnih proizvoda, već se samo ponovila načelna obveza da se ostvari „mjerljivo kvantitativno smanjenje” iz Zakona o gospodarenju otpadom.

Obveza postavljanja kvantitativnih ciljeva za smanjenje stavljanja na tržište jednokratnih plastičnih čaša za napitke i spremnika za hranu stavljena je isključivo na proizvođače plastičnih proizvoda i to samo na one koji zapošljavaju više od 50 osoba. Tek na temelju podataka koje će proizvođači dostaviti Ministarstvu kroz protek godine dana od dana stupanja Pravilnika na snagu odredit će se nacionalni ciljevi smanjenja potrošnje, čime se ponovno odgađa njihovo donošenje.

Nevjerojatno je da se povrhu toga čak i rok za stupanje ove odredbe na snagu produžuje za 6 mjeseci, usprkos činjenici da je ova obveza najavljena još u studenom 2022. godine, objavom prijedloga Pravilnika na eSavjetovanju. Time se stvara i konfuzija o tome kada točno proizvođači trebaju poslati plan mjera smanjenja, jer sam članak propisuje godinu dana od stupanja Pravilnika na snagu, a završna odredba odgađa primjenu tog članka za 6 mjeseci.

Ovim tempom nacionalni ciljevi smanjenja neće moći biti postavljeni prije kraja 2025. godine, što je daleko prekasno.

Ponavljamo zahtjev da treba postaviti jasan obavezan cilj smanjenja na izvoru, odnosno smanjenja potrošnje za jednokratne plastične čaše za napitke, jednokratne plastične spremnike za hranu (50% do 2025. i 80% do 2030.), kao i za sve ostale jednokratne plastične proizvode koji nisu nužni te jednokratnu plastičnu ambalažu.

- **[Članak 45.] Mjere za smanjenje potrošnje plastičnih proizvoda za jednokratnu uporabu:**

Propuštena je prilika da se Pravilnikom propišu mjere prevencije stvaranja otpada od jednokratnih plastičnih boca, što se moglo postići da se uvela obveza:

- ugostiteljskim objektima, da potrošačima, odnosno gostima objekta, osiguraju besplatnu vodu iz slavine kao vodu za piće,

- jedinicama lokalne samouprave, da održavaju postojeće javne česme za pitku vodu, postavljaju nove te informiraju građane o lokacijama.

- **[Članak 46.] Plastične čaše u ugostiteljstvu**

Pozdravljamo uvođenje obveze korištenja višekratnih čaša u ugostiteljskim objektima gdje se pripremaju i uslužuju napici. Međutim, obvezu je trebalo provesti dosljedno i u nju uključiti i objekte jednostavnih usluga što nije učinjeno. Korištenje višekratnih čaša za napitke u objektima jednostavnih usluga ostavljeno je tek kao alternativna mogućnost pa stoga nije izgledno da će dovesti do smanjenja korištenja plastičnih čaša.

Isto tako, uvođenje jednokratnih čaša izrađenih od drugog materijala kao alternative nije u duhu Direktive u jednokratnoj plastici jer odgovor na onečišćenje plastikom ne može biti zamjena jednokratnih plastičnih proizvoda jednokratnim proizvodima napravljenim od drugog materijala. Čaše za višekratnu uporabu lako su dostupne u maloprodaji.

Uz to, ponavljamo da nije usvojen prijedlog mjere prevencije koja bi svim ugostiteljskim objektima propisala obvezu da osiguraju svakome vodu za piće dostupnu iz slavine.

- **[Članak 47.] Jednokratni plastični spremnici za hranu u ugostiteljstvu**

Pozdravljamo uvođenje obveze korištenja višekratnih spremnika za hranu u ugostiteljskim objektima gdje se hrana priprema i uslužuje. Međutim, ovom obvezom nisu obuhvaćeni „catering objekti“ kojima je izriekom u obvezu stavljeno da potrošaču trebaju osigurati dostavu i usluživanje hrane u (na prvom mjestu) „jednokratnim plastičnim spremnicima za hranu“. Ova odredba ide izravno protiv svrhe i smisla ove Glave, ali i Direktive o jednokratnoj plastici.

Povrh toga, neprihvatljivo je ustrajanje u tome da se jednokratni spremnici za hranu izrađenih od drugog materijala prikazuju kao alternativa, jer to nije u duhu Direktive u jednokratnoj plastici koja navodi da odgovor na onečišćenje plastikom ne može biti zamjena jednokratnih plastičnih proizvoda jednokratnim proizvodima napravljenim od drugog materijala. Obveza korištenja višekratnih spremnika za hranu u

ugostiteljskim objektima mjera je koja će polučiti rezultate isključivo ako se ne ostavlja prostor za korištenje jednokratnih spremnika od drugih materijala.

U objektima jednostavnih usluga i „catering objektima“ korištenje višekratnih spremnika za hranu ili jednokratnih spremnika od drugog materijala ne može biti tek alternativna mogućnost jer nije izgledno da će dovesti do smanjenja korištenja plastičnih spremnika za hranu.

Ponovno, i ovdje je trebala biti propisana mjera prevencije stvaranja otpada od jednokratnih plastičnih boca kroz propisivanje obveze ugostiteljskim objektima da osiguraju svakome vodu za piće dostupnu iz slavine.

- **[Članak 49.] Obveza naplate jednokratnih plastičnih čaša**

Uvođenje obveze naplate jednokratnih plastičnih čaša za napitke bio bi korak je u dobrom smjeru kada bi to bila privremena mjera koja bi propisivala zabranu jednokratnih plastičnih čaša u predvidivoj budućnosti. Obvezu je trebalo proširiti i na naplatu svih jednokratnih čaša neovisno o materijalu od kojeg su napravljene, kao i svih jednokratnih spremnika za hranu. Ovako je Ministarstvo propustilo dati poticaj za uvođenje višekratnih čaša i spremnika, umjesto puke zamjene jednokratnih plastičnih drugim materijalima za jednokratnu upotrebu.
